

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН ГРЕШКАТА

Превод от руски: Мария Александрова, 1974

chitanka.info

Прозорците гледаха в безкрайността на небето, откъдето бавно и плътно изплуваха облаци, изпълвайки залата с мека белоснежна светлина, разсеяна от отражението на гълъбовите далечини. Ежеминутно там изникваха съновидения от въздушни градове, разтопяващи се и мигновени като фантазия.

— Следващият — извика доктор Решетов.

Фотоелементите беззвучно разтвориха вратата и в черния отвор се появи младеж, почти момче, с бледо от възлнение лице.

— Седнете! — заповяда докторът.

Младежът седна в троноподобното кресло, отстрани на което висеше сребрилата плетеница от контакти.

— Та какъв желаете да станете вие?

Решетов произнесе традиционната фраза с онзи добродушен тон на одобрение, с който я беше произнасял стотици пъти, откакто започна всичко това.

Отговорът беше трепет на ресници, гъсти тъмни ресници, смутен поглед на сини очи, трогателна руменина по страните. Тънките пръсти на младежа се впиваха в подлакътниците на креслото.

— Поет...

— Отлично! — твърде шумно се зарадва Решетов. — Вие се казвате...

— Серьожа... Серьожа Югов. Сергей Александрович Югов.

— Почти Александър Сергеевич Пушкин — малко тромаво се пошегува докторът. Но срещайки погледа на младежа, се сепна и мрачно кимна към асистента. — Моля ви, карта.

Той се приближи до висока мозаечна стена, седна пред пулта и набра комбинация от цифри. Чу се щракането на релетата, а после стената сякаш въздъхна: отвори се тесен процеп и в ръцете на асистента долетя жълта картичка от твърда пластмаса, покрита със знаците на изследванията, на които бе подлаган Югов от първите дни на живота си.

Погледът на младежа се изпълни с тревога, потъмня — така тъмнее огледалото на горското езеро, свенливо скрито в гъстака, когато зенитът се закрива от буреносен облак. На Решетов му се дощя да потупа по рамо момчето, то му харесваше.

Но докторът се въздържа. Взе листа, поднесе го близо до очи. Рядко го смущаваха погледите на момчетата и момичетата, седнали в

креслото — беше свикнал. Но не и сега. Нещо смъкна завесата на делничност от това, което вършеше. Може би доверчивата незащитеност на младежа.

Асистентът в бяла престилка — вежливо и напълно земно подобие на съдбата — бързо и акуратно закрепил контактите върху китките, шията и тила на Югов. Този трепна — може би от студенината на метала, може би от вълнение.

Някъде в недрата на стената се чу бучене, нещо тихо затрака. Електронните недра на машината преработваха информацията, течаща по контактите от самите глъбини на човешкото „АЗ“. Младежът — той целият се сви — гледаше стената в упор, с предизвикателство. После отместил очи.

Решетов се приближил към прозореца, започнал да барабани с пръсти по перваза. Беше уверен, че младежът го гледа в тила.

Но този път докторът сгреши. Сергей гледаше през него — в облаците. Гледаше тяхното тържествено, безшумно движение, което винаги извикваше в душата му неясна тъга, подобна на смътно предчувствие за щастие, което го чака в необозримото и забулено бъдеще.

Запали се контролната лампичка — циклопът зад стената намигна с червено око, чу се мелодичен звън. Без да се обръща Решетов протегнал ръка и на дланта му паднал хладен гланцов лист. Той го взел, сравнил го със стария.

„На тяхната възраст всяко трето момче мечтае да стане поет — помисли той. — Всеки трети. Но обикновено се отказват лесно.“

Тази мисъл обаче не му донесе спокойствие. Докторът внезапно почувствува умора. Твърде голяма е отговорността при всеки опит, за да не се безпокои за последствията. Хиляди пъти да преживяваш заради другите — това е тежко, тежко.

Прииска му се да забави мига на отговора, но разбираше, че това не трябва да се прави, че няма по-лошо нещо от неопределеността.

— Ето какво, приятелю мой — каза той накрая. — Поет за съжаление от вас няма да излезе.

Той внимателно погледнал младежа.

— Ето вашата карта. Способностите ви са отделени с червено.

Той положил на коленете му хладно блестящия лист от пластмаса. Към юношата гледал плетеница от знаци — черни знаци и червени

знаци. Трасиращите пунктири на кода. Картечна редица от бъдещето, където го чака щастие.

Нищо не се измени в лицето на Югов. Но то като че ли стана по-старо. „Е, това е — с облекчение и едновременно с несъзнателно разочарование въздъхна докторът, — операцията е завършена. Сега той, както и много други преди него, ще пъхне листчето в джоба си. Небрежно, снизходително ще погледне отломките на своите младежки мечти. И вече като възрастен човек ще стане от креслото. Какво тук има повече — добро или лошо?“

Но ето отново си задаваш въпроса, от който зависи всичко. Защо той въобще идва, защо? Нима не е ясно, че определеността е по-добра от неопределеността, че знанието е по-добро от неведението, а истината — от самоизмамата?

Докторът се смръщи. Лица. Не можеш да ги прогониш от паметта. Хилядите лица на тия, които по своя воля седат в това кресло. Съвсем различни лица. А започват да си приличат в нещо едно на друго след традиционните думи: „Вашето призвание е...“ На някои деца дори в началото им потичат сълзи: „Не, не, кажете, че сте сбъркали...“ Други изслушват препоръката спокойно. Трети вежливо казват „благодаря“ и излизат, подсвирквайки. Някои, изглежда, твърде лесно се съгласяват. Но то не е ли, защото в душата си мечтаят да снемат от себе си бремето на отговорността за своята съдба.

А Югов не виждаше в тази минута нито доктора, нито дори стаята. Той вървеше сред омайните звуци на тихи капки от брезите, на пропитите от слънце мелодии, които те му навяваха, и го канеха навън, като порив, като песен, която ти се иска да пееш. Над главата му плуваха облаци, причудливи,менящи се, привличащи погледа след себе си — в далечината, в безкрайността. Но вече трещеше железният валяк, готов да помете всичко това. Вече се свиваха хоризонтите на бъдещето, в тях се прокарваха релси и тези релси минаваха отстрани, покрай звуците, мелодиите, строфите.

— Не, не! — закрещя той, скачайки от креслото. — Вие грешите! Кажете, че сте сгрешили...

Той цял трепереше, очите се наливаха със сълзи, синевата помръкна. Асистентът се хвърли към сифона с вода.

Решетов отметна глава от удивление. То беше предизвикано не от самите думи — той очакваше нещо подобно, — а от това, как бяха

казани. В тях звучеше неподправена болка.

— Успокой се, момчето ми. — Решетов ласкаво го хвана за ръка. — Ти имаш великолепен талант, щедър, голям. Но не в поезията, не в изкуството. Погледни какъв чудесен сбор от професии те чака!

Той подчерта с нокът червените знаци на листчето. Младежът послушно ги проследи с поглед. Да, великолепни възможности, отлични професии, спор няма.

— Но аз не искам тях! — се изтръгна от него. — Аз искам своето!

Лицето на Решетов стана строго.

— Ти дойде тука сам. За да узнаеш истината за себе си, така ли е?

— Да, аз вярвам на науката. Но на себе си също вярвам!

— Аз също вярвам на науката, момчето ми. И заради това не те съветвам да пренебрегваш нейните препоръки. Разбира се, никой не те застава. Но спомни си: свободата е осъзната необходимост. Ето ние ти помагаме, на тебе, на другите, а ако експериментът успее, то всеки ще намери своето място в света. Никой не може да бъде талантлив във всичко, уви, това е изключено от природата. Но у всеки човек — повтарям у всеки! — обезателно има две-три творчески способности към нещо. Всеки е талантлив по своему, разбираш ли?

— Защо е всичко това? — тихо каза младежът.

— Защото всичко това е било известно още в средата на двадесетия век. Но какъв именно талант обладава този или онзи човек, навярно е било трудно да се каже. Някои младежи слепешката са търсили своето призвание. Разбира се, помагали са им учителите, но и те са могли да сгрешат. Понякога човек намира своето, а понякога не. Чети старинната литература — източник на колко трагедии е било неумението да се открие истинският талант! Това, което ние правим сега — то е изстрадано, разбери. Ако този експеримент завърши добре, всеки ще може да узнава от нас къде е неговото призвание.

Ти смяташ, че твоето призвание е в поезията. Това е една от най-честите заблуди, когато привидният порив към творчеството се приема за действителен, за самото творчество...

— Зная! — отдръпна се младежът. — Знам какво и заради какво съм рискувал.

Сега неговите очи бяха сухи. Той стоеше с лице към прозореца и в очите му плуваха миниатюрни отражения на облаците, причудливи като фантазия, ярки като огънчета. Очите на момчето вместиаха в себе си небето, цялата безкрайност на неговата далечина и целия простор.

— Да — уморено каза Решетов. Неговият успокоителен, обгръщащ глас на опитен психолог зазвуча глухо. — Да, ти можеш да станеш поет. С цената на неимоверен труд, на самовъзпитание, можеш да станеш... среден поет. Добър — никога!

Младежът взе от масата своето картонче. Повъртя го в ръце, после го смачка и го хвърли през прозореца. Листчето упорито се разгъна, въздушната струя го подхвана и понесе в сияйната синева.

— И все пак аз ще бъда добър поет! — извика младежът, скривайки се зад вратата.

— Дубликатът ще те чака тук! — се провиква след него Решетов.

И стаята се изпълни с тишина, бяло-синята тишина на небето.

— Понякога ми се струва, че е твърде жестоко да се лишава младостта от нейната увереност, че тя може всичко — каза асистентът, без да поглежда Решетов.

— Всяка операция причинява болка — отвърна докторът, замислено кръстосвайки стаята. — Но нали е скоротечна тази болка. Затова е и спасителна, тя предпазва от по-лоши беди в бъдеще — от разочарования и неверие в себе си. Не, ние постъпваме хуманно, много хуманно.

— А някои все пак викат така... Те се надяват, че ние сме сгрешили.

— Грешката е невъзможна, грешката е невъзможна — повтори няколко пъти докторът.

Но той мислеше за друго. Не за Югов. Той мислеше за тези, които безогледно им се доверяват, дотолкова се доверяват, че не се терзаят от никакви съмнения, а вземат призванията готовички, неизстрадани и излизат оттук, подсвирквайки, със самоуверени крачки, сякаш по разстлан килим срещу предопределеното бъдеще. Маршрутът е посочен и човекът, може би още неуспял да почувствува любовта, вече встъпва в брак с професията. А нали талантът все още не е всичко, о, далеч не е всичко!

Малко е да намериш, трябва да го възпитаеш. А не им ли даваме заедно с картончето и илюзията за леснина? Без увлечение, без страст,

без пълно себеотдаване, талантът няма да се развие с пълна сила. Може би нещо — и то много важно — машината не отчита?

„Добре, опитът само е започнал — помисли докторът, — ще проверим.“

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 45/1974 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.